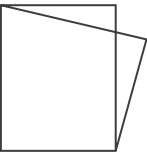

After Virtue

Alasdair MacIntyre

Anders Buch,
docent, Center for
Professionsstudier, VIA
University College

Den indflydelsesrige skotsk-amerikanske filosof Alasdair MacIntyre døde 96 år gammel d. 21. maj 2025. Siden udgivelsen i 1981 har MacIntyres *After Virtue* placeret sig som en moderne klassiker i moralfilosofien og i mange samfundsvidenskabelige og humanistiske felter i spændet fra politologi over sociologi, jura, teologi, antropologi til dannelsesdiskussioner i pædagogik og uddannelsesvidenskab.

Baggrund

After Virtue er et frontalangreb på de to altdominerende strømninger i moralfilosofien siden oplysningstiden, nemlig pligtetikken og nytteetikken, og den genintroducerer den klassiske moral-filosofi fra antikken og middelalderen: Aristoteles’ dydsetik. MacIntyre var dog ikke den første i nyere moralfilosofi, der

genopdagede Aristoteles’ dydsetik. Inspireret af Ludwig Wittgensteins sprogfilosofi rekonstruerede analytiske filosoffer som Elizabeth Anscombe og Philippa Foot allerede i slutningen af 1950’erne og de følgende årtier dydsetikken på et naturalistisk grundlag (Anscombe, 1958; Foot, 1978). MacIntyre var også inspireret af Wittgenstein, men hans rekonstruktion gik i en anden retning end den naturalistiske. Med baggrund i marxismen var MacIntyre optaget af de sociale og materielle vilkår, der former og rammesætter måder, mennesker interagerer med hinanden. Inspireret af den sene Wittgensteins tænkning om *livsformer* og sociale *praksisser* var MacIntyre sporet ind på at forstå handlemønstre på nye måder. Traditioner og institutioner bliver således MacIntyres alternativ til pligt- og nytteetikken hen-

visning til moralske regler som det autoritative princip for moralsk handling.

MacIntyres kritik retter sig især mod den individualisme, som præger det vesterlandske oplysningsprojekt, og som resulterede i den regelbaserede pligt- og nytteetik. Oplysningsprojektets grundlæggende moralske individualisme bundet ifølge MacIntyre i en uhensigtsmæssig abstraktion af menneskelige handlemønstre til universelle regler – pligtetikken universalistiske maksimer, som Immanuel Kant formulerede, og nytteetikken universalisering af handlingsmæssige konsekvenser, som vi kan finde hos Jeremy Bentham og John Stuart Mill. *After Virtues* klassikerstatus skyldes ikke kun bogens kritik af oplysnings-tidens moralske projekt, men også dens insisteren på, at moral og rationalitet må forankres i konkrete sociale praksisser og historisk formede traditioner. Denne tese har haft vidtrækkende implikationer og skabt fornyet interesse for dydsetik og for fremkomsten af nyere socialvidenskabelig praksisteori.

Bogens sprog og form er desuden en vigtig forklaring på, hvorfor den har fået klassikerstatus: MacIntyre skriver i en stil, der er både konfrontatorisk og reflekteret, og hans evne til at kombinere historisk analyse, moralfilosofi og kulturkritik gør læseoplevelsen intellektuelt stimulerende og provokerende. At kalde *After Virtue* en klassiker er også at anerkende dens status som en tekst, der formår at fremprovokere nye læsninger og kritiske spørgsmål, længe efter dens udgivelse (cf. Angier, 2024). Det er netop i dens evne til at åbne en samtale – snarere end at lukke den – at bogen har fået varig betydning.

MacIntyres argument

MacIntyre argumenterer for, at det moderne samfund lider under moralsk fragmentering og en tiltagende afkobling mellem normativt sprog og levet praksis. Centrale moralske begreber som *retfærdighed* og *pligt* er ifølge ham blevet tomme gestusser uden forankring i en fælles forståelse af det gode liv. Med Aristoteles som baggrund introducerer han sin version af dydsetik, hvor han forbinder moral med menneskelig praksis, tradition og narrativer.

Et af de centrale begreber i bogen er *praksis*, som MacIntyre definerer som et kompleks af koordinerede aktiviteter med *interne goder* og *standarder for excellence*:

”By a ‘practice’, I am going to mean any coherent and complex form of socially established cooperative human activity through which goods internal to that form of activity are realized in the course of trying to achieve those standards of excellence which are appropriate to, and partially definitive of, that form of activity, with the result that human powers to achieve excellence and human conceptions of the ends and goods involved, are systematically extended. Tic-tac-toe is not an example of a practice in this sense, nor is throwing a football with skill but the game of football is, and so is chess” (MacIntyre, 2007/1981, s. 187).

Inden for en praksis, fx skak, medicin, violinbyggeri eller undervisning, udvikler aktører sig moralsk ved at stræbe efter praksisernes interne goder. Praksisser er ikke løst koblede teknikker, men derimod organiserede former for aktivitet styret af et internt gode, et *telos*, altså

et styrende (for)mål for, hvad der tæller som excellence, som de enkelte aktørers handlinger bliver målt op imod. Et internt gode kan kun realiseres gennem udøvelsen af praksissen og kun af dem, der deltager kompetent i den. Interne goder adskiller sig fra eksterne goder (som fx penge, status og magt), idet de er forbundet med – og definerende for – selve praksissens værdier og bidrager til både de enkelte individers og fællesskabets moralske udvikling. Praksisserne, som aktører tager del i, stiller altså krav til, hvordan aktørerne skal handle – de er normative. Denne forståelse af praksis forkaster David Humes klassiske adskillelse af *er* og *bør* og er forbundet med ideen om det narrative selv. For MacIntyre kan individets moralske liv kun forstås som en del af en sammenhængende livsfortælling. Et menneskes identitet og forståelse af sin omverden formes i lyset af de historier, det fortæller om sig selv og bliver fortalt om af andre. Dyderne udgør her de dispositioner, der gør det muligt at handle konsistent og meningsfuldt i et narrativt livsforløb, og det er i traditionerne, at dyderne reproduceres.

Et særligt aspekt ved MacIntyres kritik handler om den moderne bureaukratisering og professionalisering, hvor han ser en opløsning af forbindelsen mellem praksis og moral. Når institutioner begynder at vægte eksterne goder – status, penge, kontrol – over interne goder og faglig dygtighed, mister de deres etiske integritet. Denne kritik har gjort *After Virtue* central i diskussioner om professionsetik, ikke mindst i pædagogiske og sundhedsvidenskabelige sammenhænge. Overordnet rejser bogen et grundlæggende spørgsmål om det moderne samfunds institutioner: Er de

stadig bærere af praksisser og dyder, eller er de blevet underlagt ydre goder såsom effektivitet, profit og kontrol? Herigennem rejser MacIntyre en skarp kritik af den moderne professionalisme, hvor teknisk kompetence adskilles fra moralsk dømmekraft. Han fremhæver, at uden dyder og en traditionshorisont risikerer institutioner at degenerere til instrumentel magtudøvelse. MacIntyre afviser forestillingen om en universel rationalitet og argumenterer i stedet for, at traditioner er konstitutive for rationalitet. Rationalitet og moral er, ifølge ham, altid situeret i historiske praksisser og udvikler sig gennem interne konflikter og kritik.

Kritik af MacIntyre
MacIntyre konverterede til romersk katolicisme i 1983. Man kan måske se konversionen som en naturlig forlængelse af argumentationen i *After Virtue*: en omfavnelser af traditionen som det bærende moralgrundlag, der rækker tilbage til Thomas Aquinas og Aristoteles, og som forankrer værdier i den jødisk-kristne kulturtradition. MacIntyres henvisning til traditioner som grundlaget for moralen åbner imidlertid for kritik: Hvordan skal man forholde sig til inkommensurabilitet mellem traditioner? Hvordan undgår man relativisme, hvis intet eksternt kriterium kan være endegyldigt afgørende? Og hvorfor privilegere den jødisk-kristne kulturtradition? Blandt

MacIntyres mange diskussionspartnere har den amerikanske neopragmatist Richard Rorty (1991) kritiseret MacIntyres kommunitarisme for at være uforenelig med et pluralistisk demokrati, mens den amerikanske filosof og klassiske filolog Martha Nussbaum har påpeget, at MacIntyres dydsetik har blinde vinkler over for køn, magt og marginaliserede stemmer. Nussbaum (2001) fremhæver, at MacIntyre i sin genoplivning af Aristoteles ikke formår at reflektere de emotionelle og relationelle aspekter af etisk levnet liv.

After Virtues blivende bidrag
Selvom man – med rette, vil jeg mene – kan være skeptisk over for MacIntyres traditionalisme og lurende konservatisme, har *After Virtue* fortsat værdi i moralfilosofien og socialvidenskaben. Hans udvikling af praksisbegrebet som en historisk og normativt struktureret aktivitet med interne goder har inspireret nyere praksisteori. *After Virtue* tilbyder således en grundlæggende og righoldig diskussion af normativitet, som man kan savne hos praksisteoretiske sociologer som fx Pierre Bourdieu og Anthony Giddens.

MacIntyres forståelse af praksisser er imidlertid i høj grad retrospektiv: Dyder forvaltes, overleveres og genlæres gennem traditioner. Det gør det vanskeligt at forstå, hvordan nye praksisser opstår

og forandrer sig, og hvordan nye dyder kan formes i mødet med det endnu ikke kendte. Her tilbyder fx Joseph Rouses praksisteori og John Deweys klassiske pragmatisme vigtige korrektiver. Rouse (2023) forstår praksisser som dynamiske og fremadskridende – ikke blot som reproduktion, men som eksperimenterende, åbne og ansvarsbårne aktiviteter, hvor aktører gensidigt må forstå og revidere deres forpligtethed i lyset af ændrede materielle og sociale betingelser. Og Deweys etik (Dewey & Tufts, 1932/2008), centreret omkring vurdering, erfaringsbaseret eksperimenteren og fremadskuende problemløsning, kan ses som en praksisbaseret dydsetik, der ikke kun forudsætter tradition, men skabes igennem deliberation og gennem antipatoriske demokratiske fællesskaber (cf. Buch & Andersen, 2017).

After Virtue står efter snart 45 år tilbage som en moderne klassiker – ikke fordi den genopdager Aristoteles' dydsetik – men fordi den helt generelt genintroducerer moralens *sociale* forankring i det levede liv som et opgør med oplysningsprojektets regelbaseret af handlinger og moral. MacIntyre gør dydsetikken til praksisteoretisk moralfilosofi og udfordrer forestillinger om autonomi og universalisme. Det er et substantielt bidrag.

REFERENCER

Angier, T. (red.) (2024). *MacIntyre’s After Virtue at 40*. Cambridge University Press.

Anscombe, G.E.M. (1958). Modern Moral Philosophy, *Philosophy – The Journal of the Royal Institute of Philosophy*, 33(124), 1-19.

Buch, A. & Andersen, V. (2017). At gøre det rigtige – etik i organisatorisk praksis. I: Kurt Dauer Keller (red.), *Organisatorisk dannelse – etiske perspektiver på organisatorisk læring*. Aalborg Universitetsforlag.

Dewey, J. & Tufts, J.H. (1932/2008). I: Jo Ann Boydston (red.), *Ethics*. The Later Works (vol. 7). Southern Illinois University Press.

Foot, P. (1978/2003). *Virtues and Vices – and Other Essays in Moral Philosophy*. Oxford University Press.

Knight, K. (red.) (1998). *The MacIntyre Reader*. University of Notre Dame Press.

MacIntyre, A. (2007/1981). *After Virtue* (3. udg.). University of Notre Dame Press.

Nussbaum, M. (2001). *The Fragility of Goodness. Luck and Ethics in Greek Tragedy and Philosophy*. Cambridge University Press.

Rorty, R. (1991). The Priority of democracy to philosophy. I: Richard Rorty (red.), *Objectivity, Relativism, and Truth. Philosophical papers, vol. 1*, (s. 175-196). Cambridge University Press.

Rouse, J. (2023). *Social Practices as Biological Niche Construction*. The University of Chicago Press.